

Yeni Bir Jüri Kademesi Olarak Uluslararası Uşak Kısa Film Festivali'nde Ara Seçici Kurul Örneği

Onur Keşaplı *

Ahmet Toğaç**

Öz

2014'ten beri düzenlenen ve 2018 itibarıyla uluslararası ölçeğe taşınan Uşak Kısa Film Festivali, söz konusu gidişatla beraber her geçen yıl daha fazla film başvurusu almış ve etkinlik yapısında değişikliklere gitmiştir. Yarışma sayısını, Uluslararası Kısa Film, Ulusal Kısa Film ve Ulusal Öğrenci Filmleri olarak üçe çıkaran festivalin başat yeniliği ise seçici kurul sisteminde görülmüştür. İlk yılından bu yana ön seçici kurul (ön jüri) ve ana seçici kurul (ana jüri) ile beraber ikili bir süreç uygulayan festival, başvuru sayısındaki radikal artışla beraber ilk olarak ön jürideki üye sayısını arttırmıştır. Ancak aynı kademenin hem gösterime girecek filmleri belirlemesi hem de hangi filmlerin hangi dallarda yarışacağına karar vermesi sebebiyle bu sistemin, çeşitliliği besleyecek şekilde değişmesi gerektiği görüşü öne çıkmıştır. 2019'da alınan kararlar, ön ve ara jüriye ek olarak ara jüri kademesini oluşturan festival yönetimi, *ara seçici kurul* adındaki bu yeni yapıya, ön seçici kurulun gösterime aldığı filmleri izlemek ve aralarından hangilerinin hangi dallarda yarışacağına karar verdikten sonra finalistleri ana seçici kurula iletmek görevlerini tanımlamıştır. 2021 Aralık ayında sekizincisi düzenlenen Uluslararası Uşak Kısa Film Festivali'yle birlikte üç yıldır faaliyette olan ara seçici kurul örneğine dair gereksinim, işleyiş ve sonuçların irdeleneceği bu çalışmada şu ana kadar bu kurulda yer almış jüri üyeleri ile aynı yıllarda finalist olmuş yönetmenlere sorular yöneltilerek, kurul ve kararlarının olumlu-olumsuz çıktıları, eleştirel bir bakış açısıyla tartışmaya açılacaktır. Diğer festivallerde tespit edilen benzer örneklerin de değerlendirileceği ve Uşak Kısa Film Festivali deneyimiyle kıyaslanacağı çalışmada, kısa metrajın günümüzde geldiği nokta göz önüne alındığında ara seçici kurul yapısının şeffaf, nesnel ve sağlıklı festival programlamaları için neden gerekli bir kademe olduğu açıklanacaktır.

Anahtar Kelimeler: Uşak Kısa Film Festivali, Kısa Metraj Film, Ara Seçici Kurul

Submitted/Geliş : 14.12.2022

Accepted/Kabul : 25.12.2022

<http://dx.doi.org/10.53723/cosohis.24>

Araştırma Makalesi/Research Paper

* ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5686-2353>; Araştırma Görevlisi Dr. Onur Keşaplı, Uşak Üniversitesi, İletişim Fakültesi
onur.kesapli@usak.edu.tr

** ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3221-3479> Araştırma Görevlisi, Okan Üniversitesi
ahmet.togac@okan.edu.tr

*** 32. Ankara Film Festivali kapsamında, ScreenFest tarafından 10-11 Kasım tarihlerinde düzenlenecek Film Festivali Sempozyumu'nda, Onur Keşaplı ve Ahmet Toğaç "Yeni Bir Jüri Kademesi Olarak Uluslararası Uşak Kısa Film Festivali'nde Ara Seçici Kurul Örneği" başlıklı bildirisinin yayınlanmamış tam metnidir.

The Example of the Interim Selection Committee at the International Uşak Short Film Festival as a New Jury Level

Abstract

The Usak Short Film Festival, started in 2014, which has been international since 2018, received way more film submissions each year and decided to make changes in the event structure. It started to organize three short film contest sections: international, national, and national student competitions. However, the main change in the festival was to create a new jury, named mid-jury. The main reason for this was to have more balanced jury levels while lightening the load on the pre-selection jury by replacing the duty of determining the films that will compete for the festival awards to another committee. Festival administration formed the *mid-jury committee* in 2019 for the first time. The mid-jury chooses finalists from the official selection list presented by the preliminary jury and assters the nomination category. Then, they send these categorized films to the main jury for reward. This research will examine the mid-jury committee's requirements, operation, and results for Usak Short Film Festival. Questions will be asked to the members of the jury who have taken part in this committee so far and to the directors who have been finalists in the same years. The efficiency of the committee and its decision will be discussed from a critical perspective on Usak Short Film Festival and other film festival samples. Hence, considering the point short films have reached today, it will be explained why the committee of mid-jury is necessary to more fairly, unquestionably or equitably decisions on selections for the festivals.

Keywords: Usak Short Film Festival, Short Length Movie, Mid-Jury Committee

Giriş

Teknolojik bir keşfin yarattığı kitle kültürü olarak ortaya çıkan sinemada festivaller, kentlerde yılın belli zaman dilimlerinde düzenlenen gelenekselleşmiş etkinliklerdir. Yıl boyunca yapılan filmlerin bir arada gösterildiği ve yarıştırıldığı film festivalleri, hem ekonomik hem sosyal anlamda sinema sanatı ve endüstrisi için vazgeçilmez olmuştur. Dijital teknolojideki dönüşümler ve 2020'den bu yana içinde bulunulan pandemi koşulları sonucunda festivallerin mekânı ve zamanında kaymalar olduysa da film festivalleri, varlıklarını fiziksel ve sanal ortamlarda sürdürmeye devam etmektedir. Dijital dünyanın film yapımı kadar sinemada dağıtım ve gösterim seçeneklerini de değiştirdiği günümüz teknolojisinde festivallerin içinde buldukları duruma dair yeni refleksler geliştirmemesi olanaksızdır. Dijital teknolojinin sadece materyali değil, düşünme biçimini de dönüştürdüğü gerçeği kabul edilirse festivallerin de buna karşılık olarak geleneksel yapılarını sorgulaması beklenmektedir.

Dijital teknolojinin dünyanın birçok yerinde film yapma niyetindeki kişiler için ulaşılabilir hedefler sunması, özellikle kısa film yapımında ve dağıtımında ciddi artışların yaşanmasına neden olmuştur. Uşak Kısa Film Festivali bu dönemle ortaya çıkan jüri değerlendirmelerinde kimi nicelik ve nitelik sorunları tespit etmiştir. Festival uluslararası başvuruları kabul etmeye başladığı yıldan beri film başvurularındaki devasa artışa karşı

yeni bir çalışmayı hayata geçirerek geleneksel jüri kademelerinde ayrışmaya ve çeşitlenmeye gitmiştir. Bu ayrışma *ara seçici kurul* başlığında gelişecek bir çalışma modelini üretmiştir. Ara seçici kurul, ön seçici kurul ve ana jüri arasına yerleşerek, iki birim üzerindeki sorumlulukları azaltacaktır.

İlk yılından itibaren ara verilmeden düzenlenen Uşak Kısa Film Festivali'nin sekizincisi 2021 yılının 04-12 Aralık tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. Bu çalışmayı hazırlayanlar Uşak Kısa Film Festivali'ne yalnızca araştırma nesnesi olarak yaklaşmamakta, aynı zamanda bu etkinliğin eyleyenleri¹ içinde bulunmaktadır. Dolayısıyla yazarlar bir yandan festivali yürütme hazırlığını sürdürürken bir yandan da ara seçici kurul üzerine söz konusu araştırmayı hazırlamaktadır. Oto-etnografik yöntemle hazırlanan bu çalışmayla festivallerin geleneksel jüri kademeleri ve bu kademelerin çalışma biçimleri sorgulanacaktır. Buradan hareketle pratik ve teorik temelli çalışmaların birbiriyle çatışık olmadığını hatırlamak gerekir.

Kapsam ve Yöntem

Çalışmanın yazarlarının hali hazırda festival bünyesinde çalışıyor olması, araştırmanın merkezinde yer almalarını da beraberinde getirmiştir. Böylelikle katılımcı gözlemi ve görüşme yöntemlerini içeren bu çalışma, oto-etnografik yaklaşımla yürütülmüştür. Araştırma nesnesi saptama, veri toplama ve bulguların analizi, Zoe Bray'ın u yöntemine dair belirttiği üç temel dinamiktir. (Bray, 2015, s. 365-366). Uşak Kısa Film Festivali'nde ara seçici kurul olarak araştırma nesnesi olarak saptanmış, festivale dair veriler bizzat bu etkinliğin eyleyenleri araştırmacı yazarlar tarafından toplanmış ve festival katılımcılarıyla gerçekleştirilen görüşmelerin ardından erişilen bulguların analizi yapılmıştır. Bu çalışmadaki oto-etnografik yaklaşım dolayısıyla gözlemler, tespitler ve yorumlar kadar öz eleştirileri içinde barındırmaktadır. Çalışmanın gerçekleştirildiği tarihte henüz jüri takvimi tamamlanmadığı için 2021 yılı kapsam dışında bırakılarak UFF 2019 ve UFF 2020'de ara seçici kurulda yer alan, UFF yönetim kurulu temsilcileri haricindeki üyeler (sekiz kişi) ile aynı yılların ödül alan ve alamayan finalistleri arasında rastgele belirleme ile eşit sayıda yarışmacıya (sekiz kişi) ve 2019'da yarışıp ödül aldıktan sonra 2020'de ara seçici kurulda yer alanlara (bir kişi) aşağıdaki yedi soru yöneltilmiştir:

1. UFF'deki ara seçici kurul deneyiminzden önce benzer bir jüri uygulamasından haberdar mıydınız?
2. UFF tarafından ara seçici kurula davet edildiğinizde bu jüri komitesinin görev tanımı sizin için anlaşılır mıydı?
3. UFF ara seçici kurul çalışmasının olumlu bulduğunuz özellikleri nelerdir? Sizce daha iyi bir jüri süreci oluşumunda önem arz ediyor mu?
4. Ara seçici kurul olarak verdiğiniz kararların ana jüri sonuçlarına etki ettiğini düşünüyor musunuz? Bu etkiyi nasıl tanımlarsınız?
5. UFF ara seçici kurul çalışmasının eksikleri nelerdir? Geliştirilmesi için neler önerirsiniz?

¹ Onur Keşaplı, Uşak Kısa Film Festivali'nin birinci yılından bu yana festival yönetmeni olarak çalışmakta ve festivalin birçok yılında ön seçici ve ana seçici kurullarında görev yapmıştır. Ahmet Toğaç, festivalin altıncı senesinde finalist olarak yarışmış ve takip eden yıllarda ön seçici kurulda, ardından festivalin danışma komitesi ve ara seçici kurulunda görev yapmıştır.

6. Festivallerin ara seçici kurul oluşturmalarının şimdiki yapılarına nazaran daha yerinde olacağını düşünüyor musunuz?

7. Filminiz UFF'de ön elemeyi geçtikten sonra ara seçici kurul süreci başladığında bu jüri komitesinin görev tanımı sizin için anlaşılır mıydı?"²

Toplamda on yedi kişiye yöneltilen sorulara on bir kişiden yanıt gelmiştir. Beş ara seçici kurul üyesi, üç yarışmacı ve bir hem jüri üyesi hem yarışmacı olmak üzere dokuz kişi soruları yanıtlamış³, iki yarışmacı ise olumsuz yaklaşmıştır. Bunlardan biri sanat eserlerinin yarıştığı festivallerde nesnellik olamayacağı ve dolayısıyla ölçme/değerlendirmenin sağlıksızlığına işaret etmiş, bir diğeri ise ara seçici kuruldan haberdar olmadığını dile getirerek soruları yanıtlamayı reddetmiştir.

Kısa Festival Tarihçesi ve Jüri Belirlenimi

Uşak Kısa Film Festivali (UFF), 2014'ten beri Uşak Üniversitesi İletişim Topluluğu tarafından her yılın Aralık ayında düzenlenmektedir. Başladığı yıldan beri aralıksız süren festival, bu yıl sekizinci kez gerçekleştirilecektir. Önceki adıyla Uşak Kanatlı Denizati Kısa Film Festivali, 2017 yılında film yarışmaları içindeki ödüllendirme sisteminde kategori çeşitliliğine giderek, sinema sanatının tüm bileşenlerine yer veren ve yirmiden fazla dalda *Kanatlı Denizati Ödülü* takdim eden bir sinema etkinliğidir. Festival bir sene sonra - 2018'de - beşinci yılını doldururken uluslararası ölçeğe taşınmıştır. Bünyesinde Ulusal Öğrenci Filmleri, Ulusal Kısa Film ve Uluslararası Kısa Film yarışmaları olmak üzere toplam üç yarışma barındırmaktadır (Uşak Kısa Film Festivali, 2020).

UFF jüri kademelerinde şeffaflığı ve çeşitliliği esas alarak sanat eserlerinin yarıştırılmasına yönelik idealist bir tepkinin doğurduğu çelişkinin de farkındalığıyla bu işlemi hafifletme gayretindedir. 2015'ten bu yana ön seçici kurulunu kamuoyuyla paylaşan festival (Uşak Kanatlı Denizati Kısa Film Festivali, 2018), ana seçici kurulda ün sahibi adlar yerine kısa film ile temas halinde olan veya olmuş sinemacılara yer vermeye özen göstermiştir. UFF'nin tercihi, jüri kademelerinde akademisyen, eleştirmen, kısa film yönetmeni, oyuncu, yönetmen, görüntü yönetmeni, sanat yönetmeni ve sinema dışındaki disiplinlerden bir sanatçının yer alacağı çeşitlilik içeren bir yapı olmuştur. Ancak bu kategorik ödüllerde değerlendirmenin sinemanın çeşitli alanlarında profesyonelliği olan uzmanlar tarafından yapılmaması, başka bir sorunu beraberinde getirecektir.

Ara Seçici Kurul İhtiyacı

Ön ve ana jürilerinin yetersiz kaldığı ile ilgili tespit, ilk olarak 2018 yılında festivalin başvurularında radikal bir artış yaşanmasıyla doğmuştur. Bu durum, o yıl ilk defa uluslararası yarışmaya ev sahipliği yapan festival yönetimini yeni bir oluşum üzerine düşünmeye sevk etmiştir. Ardından bir sonraki yılda festival ara seçici kurul kademesini yürürlüğe sokmuştur (6. Uluslararası Uşak Kanatlı Denizati Kısa Film Festivali Kataloğu, 2019). 2017 yılında 300 başvuru alan festival, bir sene sonrası için 3300 başvuru almış ve

² Son soru yalnızca finalist yarışmacılara yöneltilmiştir.

³ Dilan Tüysüz, Elif Sözen, Gökhan ve Oğuz Han Kaya Kardeşler, Mehmet Erduğan ve Hanis Bagashov ara seçici kurul üyeleri; Veysel Çelik, Yavuz Akyıldız ve Erinç Durlanık üç yarışmacı; Jan Vejnar ise hem jüri üyesi hem yarışmacı kimlikleriyle çalışmaya katılım sağlamıştır.

bu filmlerin toplam seyir süresi 617 saate ulaşmıştır (Uluslararası Uşak Kısa Film Festivali Şartnameleri, 2015)⁴. Bu on kata ulaşan artışın temel sebebi filmlerin dijital başvuru platformlarından olan *FilmFreeway* adlı web sitesinin UFF tarafından kullanılmaya başlanmasıdır (Uluslararası Uşak Kısa Film Festivali Şartnameleri, 2015)⁵. *FilmFreeway* aracılığıyla film sahipleri, film bilgilerini yükledikleri profil hesaplarıyla bu platformdaki her festivale tek tuşla başvurularını gerçekleştirebilmektedir (FilmFreeway How It Works, 2016). Bu noktada *FilmFreeway* başta olmak üzere bu etkileşimin karşılıklı olarak artmasını sağlayan çeşitli internet siteleri⁶, dünyanın dört bir yanından film üreten kısa film sahiplerinin hemen hemen dünyadaki her festivale filmlerini yollayabilir hale gelmelerini sağlamıştır. Başvurularını *FilmFreeway* üzerinden alan UFF'nin karşılaştığı rakamlar bu açıdan biriciklik taşımamakla beraber festivalin farklı bir tutum geliştirmesini bir nevi mecburiyet haline getirmiştir. Bu dijital dönüşüme ve hıza dair değerlendirmeye geçmeden önce UFF'nin başvuru kıstaslarına göz atmak yerinde olacaktır.

UFF'de Ulusal, Uluslararası ve Ulusal Öğrenci isimlerindeki üç temel yarışma bölümü olduğundan yukarıda söz edilmişti. Ulusal ve Uluslararası yarışma bölümlerinde filmler tek bir yarışma kategorisine başvurabilmektedir. Bu bölümlerde filmler kurmaca, belgesel, deneysel veya canlandırma olarak ayrı alt kategoriler ayrıştırılmaz. Ulusal Öğrenci yarışmasında ise başvuru, bu dört kategoride kabul edilmektedir. Festival, düzenleneceği yıldan iki seneye kadar eski filmleri kabul etmektedir. Festivale herhangi bir yarışmaya daha önceden başvurmuş olmak, aynı yapımla gelecek seneler için başvuru yapmaya engeldir. Uluslararası yarışma filmleri ve ulusal yarışmaya başvuran belgesel filmler için süre sınırı kırk beş dakikadır. Ulusal yarışmaya başvuran belgesel filmler hariç süre sınırı otuz beş dakikadır. Ulusal öğrenci yarışmasında belgesel kategorisinin süre sınırı otuz beş iken kurmaca, canlandırma ve deneysel kategorileri için süre sınırı yirmi beş dakikadır. Festival bu sürelerle kadar olan filmleri kısa film olarak kabul etmektedir (Uluslararası Uşak Kısa Film Festivali Şartnameleri, 2015). Buna ek olarak, başvuru yapan filmlerin sürelerinde kısa filmlerde alışlagelmiş sürenin aksi yönünde önemli bir artışın olması dikkat çekmektedir. Kısa filmin, *kısa içerik* adı altında yükselen bir eğilim halini alması ve özellikle dijital platformlardaki mini dizilerin bu yönde üretimi desteklemesinin, kısa metrajların da orta metraj⁷ sürelerine yaklaşmasına yol açmış olduğu öne sürülebilir. Bu artan sürelerin tespit edilebiliyor olması, festivalin belirlediği süre sınırlılıyla doğrudan ilgilidir. Bu çerçevede festivale 2018'den itibaren başvuran, on beş dakika ve üzeri

⁴ Diğer yıllarda sırasıyla 2019'da 3523 (704 saatlik seyir süresi), 2020'de 3304 (617 saatlik seyir süresi), 2021'de 3581 (723 saatlik seyir süresi) film başvurmuştur.

⁵ Festival daha önceki yıllarda başvurularını mail yoluyla almakta ve hiçbir zaman filmlerin basılı formatlarda (Kaset, CD vb.) kargo ya da posta yoluyla gönderilmesini talep etmemiştir.

⁶ *Shortfilmdepot* ve yakın zamanda kapanan *Withoutabox* bu tip web sitelerinin en tanınır örnekleridir. *Clickforfestivals*, *Reelport*, *Moviebeta*, *Filmfestplatform*, *Filmfestivallife* ve *Festhome* gibi farklı ülkeler tarafından geliştirilen siteler de yine benzer işlevlerde kullanılmaktadır. Ancak önemli kısmı ülke çapındaki festivallere ağırlık verdiği ya da kimi ücretler talep ettiği için *FilmFreeway* uluslararası anlamda ün kazanmıştır.

⁷ Bu tanımlamaları kullanırken genel kabullerle hareket edildiği unutulmamalıdır. Sinemada yerleşik olan film formu uzun metraj diye Türkçeleştirilen *feature film*'dir. Halbuki *feature* kelimesi mealen "neye benzediği belli olan/tipik özellik" şeklinde genişletilebilir. Yani filmlerin, bilinen tahmin edilebilen uzunluğa sahip olması kastedilir. Bu nedenle *feature* filmin bir sinema anlatı formu olarak yerleşmesinin temeli bu sürenin gösterilebilir, satılabilir olmasından kaynaklanır. Bu yüzden neyin kısa neyin orta olduğu konusunda mutabık olmak pek kolay sayılmaz.

süredeki film sayısındaki artış şu şekilde gözlemlenmiştir: Başvurular içinde 2018 yılında 937 film, 2019 yılında 1121 film, 2020 yılında 946 film ve 2021 yılında 1176 film on beş dakika ve üzerindedir (Uluslararası Uşak Kısa Film Festivali Şartnameleri, 2015). Söz konusu sayılar, ön jüri kurulları tarafından objektif koşullarda film eleme işlemi için engel teşkil etmektedir. Ön seçici kurulun yedi yüz saati bulan toplam seyir sürelerini tamamlanması için yaklaşık üç aylık değerlendirme süreci verilmektedir. Bu süre zarfında boyunca her bir üyenin tam zamanlı mesai yapmadığı takdirde başvuruda bulunan filmlerin tamamını görebilmesi pek olası değildir. Bu basit hesap, kurul tarafından peşi sıra seyredilen filmlerin özgün nitelikleriyle değerlendirmenin olanaksızlığı da gösterir. Zira yine bu hesaplamada festivallere başvuran film sahiplerinin, değerlendirme sırasında filmlerinin izlenmiyor olduğu şüphesine kapılması oldukça makuldür. Bu sebeple ara jüri kurulu fikrini ortaya atan UFF, film değerlendirme sürecini çeşitlendirerek hem seçici kurulların yükünü hafifletmekte hem de filmleri görece daha adil uygulamalara tabi tutmaktadır. Her yıl başvuruların tamamlanmasının ardında ön jüri ve ara jüri kurullarını duyuran festival, değerlendirme sürecindeki çeşitliliğini aynı zamanda şeffaflaştırıp denetlenebilir kılmayı da amaçlamaktadır.

Ara Seçici Kurulun Çalışma Şekli

Ön seçici kurulun yegâne çalışması yoğun başvurular içinden filmleri yarışma dışı seçkiler için eleyebilmek, bir bakıma doğru keşifleri yapmak olduğu düşünülmektedir. Bu nedenle finalist değerlendirmesi için UFF kapsamında bir başka sisteme ihtiyaç duyulmuştur. Böylelikle bir birimin, ön seçici kurullar ve ana jüriler arasında görev yapmasının gerekliliği doğurmuştur. Bu bağlantı noktasındaki ara seçici kurulun temel görevi, UFF kapsamındaki ön seçici kurulun gerçekleştirdiği eleme sonucunda resmi seçkiye giren filmlerin (her yıl için yaklaşık yüz adet yapım) hangilerinin hangi dallarda yarışacağını belirlemektir. Bu kademede ortaya çıkarılan finalistler ödüllendirilmek üzere ana seçici kurulun takdirine sunulur. UFF'de seçkiye giren filmlerin hangi dallarda yarışacağını belirleyen ara seçici kurul, Ulusal Öğrenci Filmleri Yarışması'nda dört, Ulusal Kısa Film Yarışması'nda on iki, Uluslararası Kısa Film Yarışması'nda ise on dalda yarışacak filmleri belirler. UFF'nin ön seçici kurulu bu görevden yoksun bırakmasının sebebi, binlerce filmle ilgilenmek durumunda kalan ön seçici kurulun, finalistleri belirleme gibi hayli kritik bir görevi de yerine getirmesinin sağlıklı olmayacağı fikridir. UFF yönetiminden en fazla bir kişi her sene festivalin ara seçici kurulunda olmaktadır. Bu sınırlama festivalin, sanatsal çerçevesinde kalması ötesinde kurulların belirleyicilik nüfuzunda yönetimin doğrudan etkili olmasının önüne geçer. Böylelikle kurullar arasında gerçekleştirilmeye çalışılan çoğulculuk ve farklılık kriterler ara seçicinin kurulun içinde de tercih edilir.

Ara seçici kurul, Ulusal Öğrenci Filmleri Yarışması'nda dört dalda (Belgesel, Canlandırma, Deneysel, Kurmaca) toplam 12 filmi; Ulusal Kısa Film Yarışması'nda on iki dalda (En İyi Film, En İyi Yönetmen, En İyi Senaryo, En İyi Görüntü Yönetmeni, En İyi Sanat Yönetmeni, En İyi Kurgu, En İyi Ses, En İyi Özel Efekt, En İyi Film Müziği, En İyi Makyaj, En İyi Başrol, En İyi Yardımcı Rol) yaklaşık 30-35 filmi; Uluslararası Kısa Film Yarışması'nda ise on dalda (En İyi Film, En İyi Yönetmen, En İyi Senaryo, En İyi Görüntü Yönetmeni, En İyi Sanat Yönetmeni, En İyi Kurgu, En İyi Ses, En İyi Başrol, En İyi Yardımcı Rol, Jüri Özel

Ödülü) toplam 10 filmi finalist olarak belirler (Uluslararası Uşak Kısa Film Festivali Şartnameleri, 2015). UFF'nin ara seçici kurul ile film değerlendirmesi sırasında çeşitliliği önceliyor olması, kurul üyeleri arasındaki dağılımı da göz önünde bulundurmasını gerekli kılmıştır. 2019, 2020 ve 2021 yıllarında bu kurulda yer alan üye sayıları beş ile yedi kişi arasında değişiklik göstermiştir.⁸ Üyeler arasında akademisyen ve yönetmen ağırlığı göze çarpmaktadır. Ancak sinemanın farklı uygulama alanları arasından ödüllendirme yapıldığı düşünüldüğünde festivalin bu ağırlıkta kurullar oluşturması sözü edilen çeşitlikteki eleme kriteriyle doğrudan uyumlu değildir. Yine de en güncel kurul olan 2021 yılına dair ara seçici üyeler arasındaki dağılım, festivalin öngördüğü şeffaflığı seneden seneye pekiştirdiğinin işareti olarak yorumlanabilir.

Ara seçici kurulun görev tanımı, aslında her festivalde karşılığı olan doğal bir süreçtir. Film festivallerinin tamamında, ön elemeyi geçen filmlerden hangilerinin ödül için yarışacağını belirlenmesine yönelik bir çalışma yapılması kaçınılmazdır. Ancak bu noktada o kararı ön seçici kurulların mı belirlediği yoksa festival yönetiminin mi ağırlığını koyduğu bilinmemektedir. Bu durum, ara seçici kurul için sözü edilen şeffaflık ve çeşitlilik niteliklerinin diğer uygulama biçimlerinde açık olmadığını gösterir. UFF'nin ara seçici kurul işleyişi esasında pek çok festivalde bulunmaktadır. Kimi festivallerde ise FilmFreeway'in de etkisiyle Yarı Finalistlik aşamasının benzer bir işleve sahip olduğunu görmek mümkündür⁹. Burada ön elemeyi geçen filmlerin doğrudan yarı finalist olarak adlandırılmaları, ödüllendirme öncesinde bir ikinci eleme sürecinden geçtiklerinin kanıtıdır. Ancak bu ara sürecin kimler tarafından yapıldığına yönelik bir açıklama yer almamaktadır. Ayrıca pratikte karşılığı olmayan bu yarı finalist sıfatı, kazanan filmlerin gösterimlere dâhil edilmediği ve çoğu zaman festival kataloglarında dahi yer almadığı tespit edilmiştir. Bu sistem ile film sahipleri ya oluşturdukları sosyal medya paylaşımlarıyla bir anlamda festival tanıtımı yapmakta ya da belli bir ücret ödeyerek sözde katılım sertifikası satın alınabilmektedir. Dolayısıyla 'yarı finalist' olma hali, bir anlamda gerçekte olmayan bir durumun değerlendirilmesi gibidir.¹⁰

UFF'deki ara seçici kurulu üzerinde duran bu araştırmayla, film festivallerinin geleneksel jüri kadroları dışında görev alacak kurullara duyulan ihtiyacı fark ettirmek

⁸ Ara jüri yapmış üyeler sırasıyla: 2019 yılında Burak Kaplan (akademisyen, yapımcı ve yönetmen), Elif Sözen (reji asistanı ve yönetmen), Hanis Bagashov (yönetmen) Mehmet Erduğan (sinema yazarı); 2020 yılında Dilan Tüysüz (akademisyen), Jan Vejnar (yönetmen), Oğuz Han Kaya (görüntü yönetmeni), Gökhan Kaya (yönetmen), Nesli Özalp Tuncer (belgesel yönetmeni ve sinema eğitmeni), Ufuk Aksoy (yönetmen); 2021 yılında Ahmet Toğaç (sinema öğrencisi ve yönetmen), Akın Tek (senarist ve senaryo doktoru), Eda Sancakdar Onikinci (akademisyen), Elif Demoğlu Kurtoğlu (akademisyen ve belgesel yönetmeni), Erinç Durlanık (yönetmen), Eva Rini May Cragg (yönetmen), Fırat Terzioğlu (fragman ve film kurgucusu).

⁹ Web sitesinin yardım bloğunda (Sık Sorulan Sorular) bölümünde değerlendirme durumu olarak temel ayrımlar söz konusu edilmesine rağmen, yarı finalistlik üzerine herhangi bir açıklamaya rastlanmamıştır. Festivaller ya da film sahiplerince oluşturulan profil sayfalarındaki değerlendirme durumu ise yarı-finalist, çeyrek-finalist gibi fazladan ibarelere rastlanmıştır. Daha fazlası için bkzn: *FilmFreeway Blog* (2017, Nisan 25). Kasım 18, 2021 tarihinde *FilmFreeway* Web Sitesi: <https://filmfreeway.com/help/article/16052/what-do-the-different-submissions-statuses-and-judging-statuses-mean>

¹⁰ Sempozyum kapsamındaki konuşmacılardan Onur Erkin'in 'Salgın Döneminde Film Festivallerinin Dönüşümü ve Paravan Film Festivalleri' adlı sunumundaki Paravan Film Festivalleri söz konusu hileli kazançlara değinmektedir.

amaçlamıştır. Oto-etnografik yönteminin kullanıldığı çalışmada ara seçici kurullara dair elde edilen bulgular ve bu bulguların analizi takip eden başlıkta sunulmaktadır.

Bulgular

Yanıtlar arasında ulusal çaptaki katılımcıların tümü ara seçici kurul tanımını ilk defa UFF'de duyduğunu belirtirken (Çelik, 2021), farklı festivallerde benzer uygulamalar varsa dahi bunun başvuruda bulunan film sahiplerinin bilgisine sunulan bir şeffaflıkla yürütülmediğini söylemiştir. Vejnar ise, ara seçim sürecinden haberdar olduğunu ancak bunun üzerine çalışan bir kurulun her zaman festivallerde bulunmadığını söylemekle birlikte *European Short Pitch* etkinliği kapsamında benzer isimli bir jüri kademesi olduğunu belirtmiştir (Vejnar, 2021). Zira filmlerin sunuş aşamasında olduğu bir süreçte bu tip bir ara jüriye ihtiyaç duyulması, sözü edilen seçici kurulların denetlenebilir olmasını da sağlamaktadır. Bunun nedeni, film seyretmeye alışık kimseler için festivaller kapsamında filmleri seçkilere dâhil etmek somut kriterler üzerinden belirlenebilirken kâğıt üzerindeki bir projenin hangisinin desteklenmeye elverişli olduğunu saptamak için daha profesyonel bir değerlendirmeye ihtiyaç olacağı düşüncesidir. Bu yüzden Vejnar'ın vermiş olduğu örnek, ara seçici kurulların varlığının festivaller adına kritik bir seçim kademesi olduğunu desteklemektedir.

Özellikle katılımcılar ara seçici kurulun varlığının hem ön seçici kurul hem de ana jürinin sorumluluklarını dengelediği şeklinde yorumlamıştır. Ödüller konusunda ana jürinin yükünün hafiflediği çünkü çoktan ayıklamanın gerçekleştiği (Tüysüz, 2021); bir kategori tasnifinin yapıyor olmasının ana jüriye filmler üzerinde yeni bakış açıları kazandırabileceği (Bagashov, 2021) ve filmlerin potansiyelinin güçlü olduğu dallarda gözden kaçırılmamasını sağladığı belirtilmiştir (Çelik, 2021). Böylelikle ön seçici kurulun yaptığı eleme işleminden sonra ara jüri tarafından finalist kategorilere ayrılan filmler, sinemanın çeşitli dallardaki özellikleriyle ön plana çıkabilirler. Aksi takdirde tüm özellikleriyle optimum düzeyde olan filmler gözde olmayı sürdürür. Tabii bu öne çıkma safhasında etkili olan durum kategorik ödüllerin varlığıdır. Ancak bu kategorilerin finalistleri de tek bir jüri kademesi tarafından belirleniyor olsa da Erduğan'ın belirttiği şekliyle incelikli bir eleme yapmanın olanaksız olacağı düşünülebilir (Erduğan, 2021). Ön seçici kurulun kaba eleğinden geçen filmlerin yalnızca teknik ve içerik yeterliliğinin tespit edilebileceği (Kaya & Kaya, 2021); etraflıca bir değerlendirme için ara seçici kurulun varlığının gerekli olduğu (Sözen, 2021) yorumları katılımcılardan alınmıştır.

Ön seçici kurullar için amiyane tabiriyle kaba elek yorumunda bulunulması bu seçici kurul üyelerinin film niteliklerini tespit edemeyen kimseler olarak sanılması yanılığına düşürür. Üyeler yalnızca belli prodüksiyon kalitesini tespit edebilen niceliksel değerlere odaklanan kimseler olarak yargılanmamalıdır. Bu konuda Akyıldız'ın dikkat çektiği üzere bir festivalin profilini belirleyen kurulun ön seçici üyeler olduğu konusunu desteklemektedir. (Akyıldız, 2021). Yine kendisinin belirttiği gibi festivaller, kimi tanıtım çalışmaları dâhilinde kamuoyunu hareketlendirmek için sinema dünyasında popüler isimlere ve şöhretlere yönelebilmektedir. Bu durum da özenli bir ana jüri değerlendirmesini riske atan bir tehlike olarak yorumlanabilir. Her ne olursa olsun ön ve ara seçici kurulların kendisine iletildiği listede yer alan filmlerden birine ödül takdim etmek durumunda kalan ana jüri için belirleyici olan şey, yine bu eleyici kurullar olacaktır.

Dolayısıyla ön veya ara seçici kurulların ana jüri kararına etkisi bu katılımcı görüşmelerinde belirtilmiyor olsa da her iki kurulda yapılan elemelerin ana jüri kararında zaruri kısıtlamalar yaptığı söylenebilir. Bu kısıtlamalar ise kurulun çeşitlilik ve şeffaflık iddiasının dolaylı yoldan ana jürinin beğeni kriterine yansıtılmış olduğu çıkarımına ulaşılabilir.

Ara seçici kurulun eksikleri ve geliştirilmesi gereken yanlarına yönelik soruya dair katılımcıların eleştirileri; kapsamlı bir değerlendirme ölçeğinin oluşturulması (Tüysüz, 2021), bir öğrenci jürisinin de eklenmesi (Akyıldız, 2021), söz konusu kademenin festival günlerinde görünürlüğünün ve sinemaseverler ve yarışmacılarla etkileşiminin artırılması (Çelik, 2021), tüm üyelerin filmleri daha ideal ve birbirine benzer şekillerde izlemeleri (Durlanık, 2021), kapsamlı bir toplantı yapılması (Tüysüz, 2021; Sözen, 2021), filmlerin önemli bir bölümünün yirmi dakikadan fazla olması sebebiyle bu kademenin çalışması için ayrılan sürenin uzatılması (Vejnar, 2021) şeklinde olmuştur. Kaya & Kaya ise bir gerekçeli film değerlendirme dökümü¹¹ hazırlamıştır. Festivallerin tüm başvurular için bu tip gerekçeli kararlar açıklaması pek rastlanılan bir durum olmasa da Kaya & Kaya'nın yaptığı döküm, başvuruda bulunan filmlerin ancak çeşitli jüri kademelerinde geçerse incelikli olarak değerlendirilebilir olduğunu göstermektedir. Hazırlanan doküman, bir film eleştiri havuzundan ziyade bir gerekçeli döküm olarak tüm seçici kurullar adına bir öneri mahiyeti taşımaktadır. Kaya & Kaya, gerekliliği ya da zarureti tartışmalı olsa da bu dökümü, UFF'deki ara seçici kurul kademesi nedeniyle hazırlamaya başladıklarını ifade etmiştir. (Kaya & Kaya, 2021). Dolayısıyla bu döküm festivalin söz konusu kurulla planladığı şeffaflığın etkilerini göstermesi açısından önemli bir örnektir.

Sonuç

Film yapımının teknolojik gelişmelerle kitleleşmesi ve çoğalması, kısa metraj üretiminde artışa yol açmış, buna paralel olarak dijital platformların gitgide daha fazla etkilediği seyirci davranışlarında da kısa süreli içerik ve yapımlara yönelik ilgi, yükselen eğilim halini almıştır. Kısa filmi, uzun metrajın özeti ya da onun kısaltılmış sürümü gibi değerlendiren bir bakış açısı, filmlerin nicelik ve niteliği bağlamında geçerliliğini çoktan yitirmiştir. Uzun filmin kısası, gibi tanımlamalar sinemayı ancak yerleşik ölçütlerden olan yani *feature* film süreleri üzerinden değerlendirebilen indirgemeci yaklaşımlardır. Günümüz dünyasında dijital teknolojinin de büyük etkisiyle kısa metrajlı yapımlar ve kısa film festivalleri artış göstermektedir. Yapım şirketlerinin kısa metraja odaklanmaları ve genel izleyici açısından kısa filmin erişilebilir hale gelmesiyle birlikte konvansiyonel anlatı yapılarındaki içerik ve biçimlerin bu disiplinde görünürlüğü artmıştır. Ayrıca kısa filmlerde uzayan sürelerle karşılaşmak şaşırtıcı olmaktan çıkmıştır.

Festivalin ara seçici kurulunda birer yıl çalışmış, aynı zamanda festivalin yönetim kademesinde yer almış araştırmacılar olarak, UFF ara seçici kurul örneğine yönelik özeleştirimiz ve aldığımız yanıtların bazılarını yönelik çekincelerimiz şu şekilde sıralanabilir. Ara seçici kurulun daha fazla üyeden ve sinemanın bileşenlerine dair uzmanların daha etkili katılımıyla oluşmasına özen gösterilmelidir. UFF'nin bütçe çalışmalarının genişletilmesi ve ara seçici kurul çalışmalarını gönüllülük esastan

¹¹ Bknz: <http://gokhankayafilm.com/dokuman/Kaya-Kardesler-Film-Elestiri-Dokumu-VII-UFF.pdf>

çıkarmayı başarması temenni edilmektedir. Özellikle katılımcılardan olumsuz yanıt alınanlar düşünüldüğünde ara seçici kurulun daha iyi ifade edilmesi ve anlaşılır hale getirilmesi gerektiği görülmüştür. Aynı zamanda ara seçici kurulun, ana jürinin işini kolaylaştırmaktan ziyade zorlaştırdığı düşünülmektedir. Daha önceden belirtildiği gibi bu seçici kurul kademesi ile ana jürideki optimum tercihler yerini çeşitliliğe bırakmak durumunda kalacak ve ana jürinin inisiyatifinin serbestliği ara seçimdeki kategori kısıtlamalarıyla daraltılmış olacaktır. Buradan hareketle, ara seçici kurulla çalışmak zorunda kalmış olan ara seçici kurul üyeleriyle görüşme yapılması gerekliliği ilerleyen çalışmalar için önemli hale gelmiştir.

Sonuç olarak kısa filmlerin günümüzde geldiği nokta Uşak Kısa Film Festivali örneği üzerinden göz önüne alındığında ara seçici kurulların festival programlanmaları için gerekli olduğu gösterilmiştir. Ara seçici kurulun yapısı birçok festival için daha şeffaf, nesnel ve sağlıklı değerlendirmeleri beraberinde getireceği düşünülmektedir. Film başvuru sayılarındaki öngörülemez artış nedeniyle festivallerin geleneksel jüri kademelerinde yapılan değişiklik, keyfi bir seçim olmanın ötesindedir. Festivaller ön eleme ve finalist belirleme süreçlerini kimi zaman pratik olarak ayrı işlemler halinde yapıyor olmalarına rağmen ara seçici kurul kademesi bu aşamaları daha özerk hale getirecektir. Böylelikle bu tip kurullar birçok festival tarafından resmi olarak sunulmuş olur. Ne var ki yalnızca *en iyi film* veyahut *birincilik-ikincilik-üçüncülük* ve *jüri özel ödülü* gibi tipik ödüllendirmelere gitmeyi sürdüren festivaller için ara seçici kurula gerek olmadığı düşünülebilir. Fakat bu festivallere, festival yerine *yarışma* demenin daha doğru olacağı kanaatindeyiz. Ayrıca kısa film festivallerinin kısa metraj disiplinine ve kısa metraj sanatçılarının hak ettiği değeri vermeleri ve sektörden daha fazla sayıda uzmanın kısa film yaratımlarının parçası halini almaları sayesinde bir bütün olarak kısa filmlerin estetik çıktılarının artacağı söylemek mümkündür. Kısa film festivallerinde olması gerektiği gibi çok sayıda ve çeşitlilikte ödüllendirmeye yönelmek, beraberinde tıpkı Uşak Kısa Film Festivali'nde olduğu gibi diğer festivallerde de ara seçici kurul uygulamasının tercih edilmesini getirecektir.

Kaynakça

6. Uluslararası Uşak Kanatlı Denizatı Kısa Film Festivali Kataloğu. (2019, Aralık 9). Uşak: Uluslararası Uşak Kanatlı Denizatı Kısa Film Festivali.
- Akyıldız, Y. (2021, Kasım 04). Uşak Kısa Film Festivali Ara Seçici Kurul Üzerine Görüşme. (O. Keşaplı, Röportaj Yapan)
- Bagashov, H. (2021, Kasım 11). Uşak Kısa Film Festivali Ara Seçici Kurul Üzerine Görüşme. (O. Keşaplı, Röportaj Yapan)
- Bray, Z. (2015). Etnografik Yaklaşımlar. D. della Porta, & M. Keating (Dü) içinde, Sosyal Bilimlerde Yaklaşımlar ve Metodolojiler: Çoğulcu Bir Perspektif (S. Gürses, Çev., 1. b., s. 357-378). İstanbul: Küre Yayınları.
- Çelik, V. (2021, Kasım 05). Uşak Kısa Film Festivali Ara Seçici Kurul Üzerine Görüşme. (O. Keşaplı, Röportaj Yapan)
- Durlanık, E. (2021, Kasım 02). Uşak Kısa Film Festivali Ara Seçici Kurul Üzerine Görüşme. (O. Keşaplı, Röportaj Yapan)
- Erduğan, M. (2021, Kasım 05). Uşak Kısa Film Festivali Ara Seçici Kurul Üzerine Görüşme. (O. Keşaplı, Röportaj Yapan)
- FilmFreeway How It Works*. (2016, Ocak 21). Kasım 19, 2021 tarihinde <https://filmfreeway.com/pages/how-it-works> adresinden alındı
- Kaya, G., & Kaya, O. H. (2021, Kasım 04). Uşak Kısa Film Festivali Ara Seçici Kurul Üzerine Görüşme. (O. Keşaplı, Röportaj Yapan)
- Sözen, E. (2021, Kasım 02). Uşak Kısa Film Festivali Ara Seçici Kurul Üzerine Görüşme. (O. Keşaplı, Röportaj Yapan)
- Tüysüz, D. (2021, Kasım 06). Uşak Kısa Film Festivali Ara Seçici Kurul Üzerine Görüşme. (O. Keşaplı, Röportaj Yapan)
- Uluslararası Uşak Kısa Film Festivali Şartnameleri*. (2015, Eylül 23). Kasım 18, 2021 tarihinde <https://filmfreeway.com/UsakWingedSeahorse> adresinden alındı
- Uşak Kanatlı Denizatı Kısa Film Festivali*. (2018, Ocak 12). Kasım 19, 2021 tarihinde <https://usakfilmfest.wixsite.com/ukdff/j-ri-ve--d-ller> adresinden alındı
- Uşak Kısa Film Festivali*. (2020, Aralık 12). Kasım 15, 2021 tarihinde <https://www.usakfilmfest.com/hakkimizda> adresinden alındı
- Vejnar, J. (2021, Kasım 06). Uşak Kısa Film Festivali Ara Seçici Kurul Üzerine Görüşme. (O. Keşaplı, Röportaj Yapan)